

Министерство образования и науки Республики Бурятия
Муниципальное образование «Окинский район»
Муниципальное автономное общеобразовательное учреждение
«Саянская средняя общеобразовательная школа»

РАССМОТРЕНО
на заседании МС
Протокол № 14
« 01 » 09 2023 г.

СОГЛАСОВАНО
Заместитель директора по УВР
[подпись] / Жунусова Э.К./
« 01 » 09 2023г.

Рабочая программа
по бурятской литературе
для 2 класса
2023-2024 учебный год

Составитель: учитель бурятского языка и литературы
Галсанова Баярма Даниловна

с. Саяны, 2023

Тайлбари бэшэг (пояснительная записка)

Рабочая программа разработана на основе: Федерального закона «Об образовании в Российской Федерации» от 29.12.2012 г, Федерального государственного образовательного стандарта основного общего образования, утверждённого приказом Министерства образования и науки Российской Федерации от 17.12.2010 № 1897, Концепции духовно-нравственного развития и воспитания личности и гражданина России, Фундаментального ядра содержания общего образования, Примерная рабочая программа учебного предмета «Родная (бурятская) литература» для общеобразовательных организаций с обучением на родном (бурятском) языке 1-4 классы (от 04.02 2020г № 1/20). Авторы-составители: О. Б. Бадмаева, Л.С. Ширапова Под редакцией О.Б. Бадмаевой. Основной образовательной программы основного общего образования МАОУ «Саянская СОШ», Календарно - тематический план ориентирован на использование учебника: С.Ц.Содномова «Литературна уншалга», «Бэлиг» 2019г.

Мүнөө үедэ эхин хургуулада хуралсал эмхидхэлгэ ФГОС-ой эрилтэһээ дулдыдана. Нигүүлэсхы сэдхэл, арюун бодол, зохёохы арга шадал хүмуужүүлгын гол зэбсэгын уран үгэ болоно. Үхибүүд бага наһанһаа түрэлхи хэлэнэйнгээ баялигтай, илангаяа уран үгын удха шанартай танилсажа, бээ даагаад уран зохёолнуудые саг үргэлжэ уншаха дадалтай болохо гэнэн эрилтэ Литературна уншалгын хэшээлнүүдэй урда табигдана.

Программын шухала **зорилгонь** хадаа:

Эхин хургуулиин урда бага наһанай хурагшадые уншуулжа хургаха. Уран зохёолнуудые дүүрэн хадуун абаха, сэдхэлээрээ уншаха уншагшадые хүмуужүүлгэ болоно. Мүнөө шэнэ ФГОС-ой бодолнуудай дэлгэржэ байһан үедэ буряад литературна уншалгада хургалгын ябасые хоёр шэглэлтэйгээр хараха шухала:

- уран зохёолнуудые дүүрэн хадуун абажа, геройнуудтань сэдхэлээ үбдэхэ, эмоциональнаар хандаха шадабари хүгжөөхэ;
- уран зохёол сэдхэлээрээ мэдэрхэ, ойлгохо, зохёолой дүрсэ байгуулһан уран аргуудые таниха, тухайлан бодомжолхо зохёохы дадалнуудые хүгжөөхэ;
- хүүгэдэй поэтичeskэ шагналга (поэтичeskий слух), уран һайханда нарин хандалга (художественный вкус) хүгжөөхэ;
- байгаалиин гоё һайхание, оршон ажабайдалые мэдэрэн ажаглаха, сэгнэхэ шадабари хүгжөөхэ;
- хэмжээгээрээ ехэ багашье, удхаараа хүнгэн хүндэшье зохёолнуудые гүнзэгыгөөр ойлгохо дадал хүгжөөхэ;
- сэдэбээрээ (темэ), жанраараа элдэб зохёолнуудые уншуулжа, хурагшадай мэдэхэ юумэ (кругозор) үргэдхэжэ, тэдэнэй эстетическэ, познавательна дүршэл үргэн болгохо;
- бага наһанай хурагшадта зорюулагдаһан эрхим уран болон научна-познавательна зохёолнуудтай танилсуулха;
- зохёолой хэлэн, удха дээрэнхэ хүдэлжэ, хүмүүнэй үнэ сэнтэй хараа бүридүүлхэ (формирование ценностных ориентиров личности);
- хурагшадай уншаха һонирхол, эрмэлзэл дээрэнхэ үндэһэлжэ, уншалгын шанар программын эрилтын ёһоор нарижуулха.

Түсэблэһэн дүнгүүд (планируемые результаты)

Үхибүүнэй өөрын хүгжэлтын дүнгүүд (личностные результаты):

- өөрынгөө сэдхэлэй байдал түрэл хэлэн дээрээ хэлэхэ;
- оршон тойронхи байгаалиин, тиихэдэ хажуудахи хүнүүдэйнгээ байдал ойлгохо, тэдэндэ өөрынгөө хандаса, хүнүүдые дэмжэһэнээ, тэдэндэ туһалһанаа түрэл хэлэн дээрээ харуулха;
- өөрынгөө хэлэ уран, баян, тодо, сэбэр болгохоёо орлдохо;
- тоонтодоо, түрэл орондоо дуратай байһанаа, өөрынгөө хандаса харуулха;
- уншаха, харилсаха дуратай байха;

- бэшэхэ шадабаритай байха, буулгажа бэшэхэ, шагнажа ябаад бэшэхэ, өөрөө зохёон бэшэхэ;
- өөрынгөө сэдэхэлэй байдал тухай, тиихэдээ үзэһэн юумэнүүд тухайгаа бэшэжэ (эссе жанрын түхэлөөр) харуулха;
- түрэл хэлээ шудалха эриэлзэлтэй байха;
- өөрынгөө хэһэн ажал сэгнэжэ шадаха.

Метапредметнэ дүн:

Бээ гуримшуулаад ябах шадабари (регулятивные УУД):

- өөрөө хэшээлэй темэ хэлэхэ, зорилгыень табиха;
- багшатаяа сугтаа һуралсалай проблемнэ асуудал яаж шийдхэхэ тухайгаа хөөрэлдэн, тусхай түсэб табиха;
- өөрынгөө хэжэ байһан үйлэнүүдые түсэбэй, алгоритмын үйлэнүүдтэй тааруулха, зэргэсүүлхэ, тиин өөрынгөө ажаябуулга шалгаха, сэгнэхэ, зүб болгохо;
- өөрынгөө ондоо хүнүүдэй, классайнгаа ажал тусхай критеринүүдээр шалгаха, хэр зэргэ шадабаритай бололбобиб гэжэ элирүүлжэ һураха, критеринүүдые зохёохо.

Оршон тойрониё шудалха шадабари (познавательные УУД):

- текстээр дамжуулагдаһан мэдээсэлнүүдэй янза (виды информации) ойлгохо: юун тухай хэлэгдэнэб, удхань ямар бэ, идеянь ямар бэ?;
- олон ондоо янзын уншалга хэрэглэхэ;
- ондо ондоо түхэлтэй текстнүүд (текст, схемэ, таблица, зураг) сооһоо өөртөө мэдээсэл олохо;
- үгөөр хэлэгдэһэн ойлгосо, схемэ, таблица, модель болгохо, тиин һөөргэнь модель соо харуулатай ойлгосо үгөөр хэлэхэ;
- анализ, синтез хэхэ;
- шалтагаан хойшолон хоёрой хоорондохол холбоо харуулха, тодорүүлэн зохёон тогтоохо;
- бодомжолхо.

Харилсаха шадабари (коммуникативные УУД)

- хэлэлгын зорилгоһоо дулдыдуулан өөрынгөө һанал аман ба бэшэгэй хэлэн дээрэ харуулха;
- хэлэхэ, харилсаха зоригоһоо үндэһэлэн, хэрэгтэй сагта монолог гү, али диалог хэрэглэжэ шадаха;
- өөрынгөө һанал бодол, һанамжа хэлэжэ, баталжа шадаха;
- хүнүүдэй хэлэһые шагнаха, ойлгохо, тиин өөрынгөө һанал бодол хубилгахаяа бэлэн байха;
- ажаябуулга эмхидхэдээ, хөөрэлдэжэ, хоорондоо хэлсэжэ, нэгэ һанал бодолтой болохо;
- асуудалнуудые табиха.

Предметнэ дүн:

- уншаһан юумэнэйнгөө удхыень ойлгон, зүбөөр, нэгэ жэгдээр, уран гоёор, үгэнүүдые бүхэлээрнь уншаха (жэлэй һүүлдэ минута соо 40-50 үгэ);
- логическа сохилто ба мэдүүлэлнүүдэй, текстын хубинуудай хоорондохол зогсолто (пауза) баримталан уншажа шадаха;
- уншаһан материалаингаа удхын аянга харуулжа шадаха;

- рассказ соохи үйлын хубарил оложо, гүйсэд удхатай хубинуудта өөрынгөө арга шадалаар хубааж шадха;
- үйлэдэгшэ нюурнуудай ябадалда сэгнэлтэ үгэжэ шадха;
- уншанан юумэнэйнгээ удхые ойлгоод, тобшохоноор хэлэжэ шадха;
- уншанан текстын удхые харуулхан зурагуудаар хөөрөжэ шадха;
- үйлэдэгшэ нюурнуудые, байгаали, үйлэ харуулхан үгэнүүдые, мэдүүлэлнүүдые текст сооһоо өөрөө оложо шадха;
- өөрынгөө хараһан, дуулаһан юумэн тухайгаа хөөрөжэ шадха;
- уран зохёолнуудай жанрнуудай зарим онсо илгаануудтай практическа таниха: онтохон соохи жэгтэй гайхамшагтай юумэнууд тухай, шулэгүүдэй онсо илгаа тухай.

Һурагшадай шадабари:

- уншаха, шагнаха
- текстээр хүдэлмэрилжэ хэлэлгын мэдэсэ болон шадабари хүгжөөлгэ
- зохёохы ажаябуулгын оршон байдалда сэдхэлэй мэдэрэлтэйгээр хандалгын дүршэл баяжуулга
- уншалгын дадал хүгжөөлгэ
- зүб болон ойлгон уншалгын дадал хүгжөөлгэ
- бүхэли үгэнүүдээр уншалгын дадал удаадахи аргуудаар бэлүүлхэ: бүхэли үгөөр нэгэ жэгдээр уншалгыг тодхолго
- хэлэлгэ хүгжөөлгын хорилгонуудые үнгэргэлгэ
- уран найхан уншалга, уран хурса хэлэлгэ хүгжөөлгэ болон орфоэпическэ уншалга бүрилдүүлгэ
- шангаар уншалга
- ондоо хүнэй дуулахаар уншалга, харин шэмээгүй аман соогоо уншалга
- өөртэ уншалга
- Текст зүбөөр, ойлгон уншаха, асуудалда харюусаха, ойлгоһоноо хөөрэхэ
- Шүлэг уран гоеор уншаха. Түргэн ба удаан аялгануудые дабтаха.
- Асуудалда харюусаха.
- Ойлгоһоноо хөөрэхэ.
- Онһон үгэнүүдэй удха дээрэ хүдэлхэ
- Шүлэг сээжэлдэхэ, уран гоеор, аянгалан уншажа һураха
- Ролеор уншаха
- Шүлэг уран гоеор уншаха.

Формы организации деятельности обучающихся:

Фронтальная, групповой (хоёр-хоёроороо), индивидуальная, коллективная (хамтын)

- Багшын тайлбарилан хэлэлгыг шагналга (*Слушание объяснений учителя*)
- Нүхэдэйнгээ тайлбарилга шагналга (*Слушание и анализ выступлений своих товарищей*)
- Бээ даагаад номоор хүдэлмэри (*Самостоятельная работа с учебником*)
- Научно-популярна литературатай хүдэлмэри (*Работа с научно-популярной литературой*)
- Эрдэмэй зорилго (проблемэ) шийдхэбэри (*Решение познавательных задач (проблем)*)
- Эрдэмээ эмхитэй болголго (*Систематизация знаний*)
- Номоор хүдэлмэри (*Работа с книгой*)

Формы контроля освоения обучающимися содержания курса:

1. Текущий контроль: сээжээр асуулга, бэеэ даагаад хүдэлмэри, тестнүүд
2. Промежуточный контроль: шалгалтын хүдэлмэри, тест

Описание места учебного предмета в учебном плане. Нуралсалай жэл соо 68 саг үгтэнэ, неделидэ 2 саг.

Бэлүүлхэ болзор ба шата– 202 - 202 нуралсалай он, 2 класс

ПРОГРАММЫН БҮРИДЭЛ БА УДХА:

Мэндэ амар, хургуули!-1ч
Амар сайн, буряад хэлэн!-2ч
Хэшэгээр баян намар - 4ч
Түрэхэн минии тоонто -6ч
Хүн болохо багаһаа -7 ч
Үбэл - 5ч
Буряад арадай аман зохёол -12ч
Сагаалган- буряад арадай заншалта һайндэр- 3ч
Айлшан хабар -5ч
Үхибүүдэй дуратай уран зохоолшод -7ч
Арадай баялиг – табан эрдэни -8ч
Литературна онтохонууд - 3ч
Класһаа гадуур уншалга -5ч

Календарна-тематическа түсэблэлгэ

68 ч

№	Сэдэб	Саг	Болзор	
			түсэбөөр	хэгдэхээр
	Мэндэ амар, хургуули!	(1 ч.)		
1	Б.Гармаев «Мэндэ амар, хургуули!», С.Содномов «Сентябриин нэгэнэй хайндэр»	1		
	Түрэлхи хэлэн – түрэхэн дайда	(2 ч.)		
2	Түрэлхи хэлэн. Буряад хэлэн тухай шүлэгүүдэй баглаа.	1		
3	Д. Ошоров «Хэлэмни аман соогоо»	1		
	Хэшэгээр баян намар	(4 ч.)		
4	Б.Санжин “Намарай эхин”, Ц-Д.Дондокова «Намарай шэнжэ»	1		
5	Ч.Цыдендамбаев «Намарай ой соо», Ц-Д.Хамаев «Галуудай бусалган»	1		
6	А.Тороев «Хубуухэн ба зугы», Д.Жалсараев «Хартаабха»	1		
7	Онсодхолой хэшээл «Хэшэгээр баян намар»	1		
	Түрэхэн минии тоонто	(6 ч.)		
8	Э.Дугаров «Тоонто нютагнай хайхан», «Буряадайм нютагууд»	1		
9	«Буряад хайхан нютагнай», Ц-Ж.Жимбиев «Буряад орон»	1		
10	Ц Цыдыпова «Агамни»	1		
11	М.Хамгушкеева «Усть Орда»	1		
12	Т.Мархаева» шүлэг, «Байгал»	1		
13	Онсодхолой хэшээл « Хүн ба байгаалиин үри”	1		
	Хүн болохо багаһаа	(7ч.)		
14	Ц-Д. Дондокова “Хэн хайн, хэн мууб?”	1		
15	М.Осодоев «Аша хүбүүн»	1		
16	Д.Жалсараев “Хоёр нүхэдэй хүсэл”	1		
17	Д.Ошоров «Улаан тобшо», А.Мангатханов “Мартамхай Мархай”	1		
18	Г.Чимитов “Һалан һамажаб, һамбааша ямаан”	1		
19	Д.Ошоров “Дохолон хүн”	1		
20	Ж.Балданжабон «Га»	1		
	Үбэл	(5ч.)		
21	К.Ушинский “Үбэлэй ааша”	1		
22	Ц-Д.Дондогой «Түрүүшын саһан»	1		
23	Ц-Д.Дондокова «Саһан хүгжэм», Ц-Б.Бадмаев “Саһан”	1		
24	Г. Бадмаева «Һонирхолтой асуудал»	1		
25	Б.Бальжинимаев “Ёлкын дуун” Д.Ошоров «Боосоогоо алдаһан Булад»	1		
	Аман үгын абдарһаа	(12)		
26	Таабаринууд	1		
27	Онһон үгэнүүд	1		
28	Хошоо ба жороо үгэнүүд	1		
29	Ёохорой дуунууд	1		
30	Онтохон “Турбан таабари”	1		
31	Онтохон «Шоные мэхэлһэн шандаган»	1		
32	Онтохон “Хулгана тэмээн хоер”	1		
33	Онтохон “Мэхэтэй петух”	1		

34	Онтохон “Аргатай түлээшэн”	1		
35	Онтохон “Үгтэй үншэн басаган”	1		
36	Онтохон «Будамшуу»	1		
37	Онсодхолой хэшээл. Аман угын абдарһаа.	1		
	Сагаалган- буряад арадай заншалта һайндэр	(3 ч.)		
38	М.Чайбонов “Сагаан һараар!”	1		
39	Г.Дашабылов “Арбан хоер жэл”	1		
40	Ц. Цырендоржиев “Сагаалган”, Г. Бадмаева «Сагаалганай бэлэг»	1		
	Айлшан хабар	(5 ч.)		
41	Ц . Цыдыпова “Хабар ерэбэ”	1		
42	Ж.Зимин «Март»	1		
43	Ч Цыдендамбаев «Ургыхан»	1		
44	Ц-Д.Дондогой «Эжымни гамтайхан»	1		
45	Г.Бадмаева “Бэлэг”	1		
	Үхибүүдэй дуратай уран зохоолшод	7ч		
46	Х.Н. Намсараев“Манай нютаг”	1		
47	Ц-Б. Бадмаев “Хонин мөөрэдэг гү, али маарадаг гү?”	1		
48	Б.Д.Абидуев. “Муура багша”	1		
49	Э. Дугаров «Минии гүлгэн»	1		
50	Г.Чимитов “Би космонавт болохоб”	1		
51	Ц. Номтоев “Батын үбгэн баабай”	1		
52	Онсодхолой хэшээл. Үхибүүдэй дуратай уран зохоолшод.	1		
	Арадай баялиг – табан эрдэни	(8 ч.)		
53	Г.Чимитов “Табан хушуу мал”	1		
54	Ж.Лодой «Унаган»	1		
55	Ж.Лодой «Хурьган»	1		
56	Ж.Лодой «Эшэгэн»	1		
57	Ж.Лодой «Ботогон»	1		
58	Г. Чимитов “Табан нүхэд”	1		
59	Ц-Б.Бадмаев «Шагай наадан»	1		
60	Онсодхолой хэшээл. Арадай баялиг-табан эрдэни.	1		
	Литературна онтохонууд	(3 ч.)		
61	А.Абидуев “Тэхэ бабанын түүхэ”	1		
62	Ф. Цыренжапов “Уран дархан”	1		
63	Онсодхолой хэшээл. Литературна онтохонууд	1		
	Классһаа гадуур уншалга	5ч		
64	Байгаали.	1		
65	Нютагайм ургамалнууд	1		
66	Нютагайм шубууд	1		
67	Гэрэй амитад	1		
68	Зэрлиг амитад	1		

ОПИСАНИЕ УЧЕБНО-МЕТОДИЧЕСКОГО И МАТЕРИАЛЬНО-ОБЕСПЕЧЕНИЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

1. Литературна уншалга 2-дохи классай хуралсалай ном, Улаан – Үдэ, «Бэлиг», 2019 он.
2. Ажалай дэбтэр 2-дохи класс
3. Содномов С.Ц., «Литературна уншалга. Методическа дурадхалнууд», Улаан – Үдэ: «Бэлиг», 2019 он

Интернет – ресурсы.

- 1 <http://vseskazki.su/narodnie/buryatskie-skazki.html>
2. <http://naidal.ucoz.ru/> - сайт творческих учителей бурятского языка «Найдал»
3. <https://buriyadxelen.com/> - Буряад хэлэнэй сайт